

Elinikäisestä oppimisesta
hyvinvointia ja kilpailukykyä

OSAAMISEN

**Tulevaisuusvaliokunta
ja Sitra 4.11.2020**

**Helena Mustikainen
Tapio Huttula
Sinimaaria Ranki**

SITRA

Osaaminen ja megatrendit

Väestö ikääntyy ja monimuotoistuu

*Monimuotoinen osaaminen käyttöön,
Kaikilla mahdollisuus oppia läpi elämän
Osallisuus*

Verkostomainen valta voimistuu

*Osaamisen jakaminen ja yhdessä
oppiminen
Kyky dialogiin*

Ekologisella jälleenrakentamisella on kiire

*Monialainen osaamisen tarve
Reilu siirtymä*

Talous hakee suuntaa

*Osaamisen kokonaisvaltainen
vaikutus talouteen, hyvinvointiin ja
maapallon kantokykyyn.*

Teknologia sulautuu kaikkeen

*Erilaiset teknologiset todellisuudet
Osaamiskuihujen kiinnikurominen
Saavutettavuus*

Muutosnäkymiä elinikäisen oppimisen näkökulmasta

1

Muutosnopeus haastaa nykyjärjestelmät

Osaamista tuotetaan ja tunnustetaan entistä enemmän myös koulutusjärjestelmän ulkopuolella. Perustaitojen täydentäminen on jatkuvaa työtilanteesta riippumatta. Todennettua osaamista tuotetaan koulutusjärjestelmän, työelämän ja epävirallisten verkostojen uudenaikaisessa yhteistyössä.

2

Osaamisen merkitys kestäväen talouskasvun ja hyvinvoinnin perustana korostuu

Talouskasvun ja hyvinvoinnin välttämätön irtikytkeä luonnonvarojen ylikäytöstä tiedostetaan. Uudistuvan osaamisen merkitys hyvinvoinnin lähteenä korostuu. Osaamistaso, osaajien määrä ja eri tavoin hankittujen osaamisten yhdistäminen ovat uusia haasteita.

3

Yhteiskunnan monimuotoisuus lisääntyy

Monimuotoisuus on uusi normaali, ja erilaisia yhteisöjä ja verkostoja syntyy. Luova tuho muuttaa alueita, elinkeinorakennetta ja työpaikkoja. Tuen ja ohjauksen tarve on yksilöllistä.

Muutosnäkymiä elinikäisen oppimisen näkökulmasta

1

Muutosnopeus haastaa nykyjärjestelmät

2

Osaamisen merkitys kestävän talouskasvun ja hyvinvoinnin perustana korostuu

3

Yhteiskunnan monimuotoisuus lisääntyy

Miksi?

Syvensimme muutoshaasteen näkökulmia

8. Miten elinikäisen oppimisen ilmiötä johdetaan läpileikkaavana kokonaisuutena?

Näkökulma 1: Sektoreihin perustuvasta hallinnosta siirrytään vaiheittain ilmiöpohjaiseen hallintoon. Lainsäädäntötyössä huomioidaan vaikutukset yhdessä määriteltuihin ilmiöihin, kuten elinikäiseen oppimiseen.

Näkökulma 2: Toteutetaan eri hallinnonalojen toimenpiteitä koordinoidusti siten, että elinikäistä oppimista voidaan edistää kokonaisuutena.

#osaamisen aika

Ilmiölähtöisen johtamisen näkökulma elinikäiseen oppimiseen

Julkistus-
tilaisuus
11.11. klo
12.00

1

Elinikäinen oppiminen muutosten maailmassa
Eero Pantzar, professori (em.) Tampereen yliopisto

2

Elinikäisen oppimisen linjaukset Euroopan Unionissa ja rakenteet Pohjoismaissa

3

Ilmiölähtöisyys ja julkinen johtaminen
Jari Stenvall, professori, Tampereen yliopisto

4

Jatkuvan oppimisen uudistaminen
Timo Aarrevaara, professori, Lapin yliopisto

5

Elinikäistä oppimista ja kompleksisuusjohtajuutta
Pirkko Vartiainen, professori (em.), Vaasan yliopisto

6

Kohti ilmiölähtöistä elinikäisen oppimisen johtamista

Poiminta sisällöstä:

Elinikäisen oppimisen rakenteet Pohjoismaissa

	Hallinnonalalähtöinen	Kohti ilmiölähtöisyyttä	Ilmiölähtöinen
1. Keiden vastuulla on elinikäisen oppimisen ilmiön johtaminen hallinnossa?	Yksi tai kaksi ministeriötä Tanska, Islanti	Useat eri ministeriöt Suomi, Norja	Strateginen yhteistyöryhmä Ruotsi
2. Tarkasteleeko maa elinikäisen oppimisen rahoitusta hallinnonalalähtöisesti vai ilmiöpohjaisesti?	Hallinnonalalähtöinen budjetointi Tanska, Islanti, Ruotsi, Norja	Suunnitteilla/Kokeiluja Suomi	Ilmiöpohjainen budjetointi
3. Tunnistaako maan lainsäädäntö elinikäisen oppimisen ilmiön itsenäisenä ja itseisarvoisena tavoitteena?	Ei Suomi, Tanska, Ruotsi	Osittain Islanti, Norja	Kyllä
4. Onko maassa kansallinen elinikäisen oppimisen koordinaattori?	Ei Tanska, Ruotsi	Suunnitteilla Suomi	Kyllä Islanti, Norja
5. Onko maa sitoutunut hallituskaudet ylittävään elinikäisen oppimisen politiikkaan?	Ei	Osittain Suomi, Ruotsi, Tanska	Kyllä Islanti, Norja

Väestöselvitys 2040: 20- ja 30-luvun haasteena samanaikainen demografinen neloskierre

1

Syntyvyyden aleneminen

3

Työikäisen väestön määrän väheneminen

4

Keskittävä, polarisoiva ja valikoiva muuttoliike

2

lääkkäiden yli 75-vuotiaiden määrän nopea kasvu

(Tekemättä jääneet uudistukset)

Osaajapulan ratkaiseminen

Syntyvyyden nostaminen

- Väestöpoliittinen selonteko

Työelämän ulkopuolella olevien saaminen mukaan työelämään

- Millä hinnalla? -selvitys

Koulutus- ja työperäisen maahanmuuton kehittäminen

- Millä osaajilla? –selvitys/hanke?

Koulutus- ja työperäinen maahanmuutto osaratkaisuna osaajapulaan? – *Millä osaajilla?*

- Suomi lähtee takamatkalta koulutus- ja työperäisen maahanmuuttopolitiikan kehittämisessä. Siksi tarvitaan kansainvälistä vertailutietoa
 - Tietoa toteutettavista politiikkalinjauksista, toimenpideohjelmista ja perustelusta
 - Selvityksen kohteina esim. Kanada, Australia, Uusi-Seelanti, Viro, muut Pohjoismaat
- Alueiden tarpeet ovat erilaisia. Samoin varautuminen vaihtelee. Siksi tarvitaan tietoa alueiden tilanteesta ja erilaisista maahanmuuttostrategioista (selvitys - maahanmuuttopoliittinen varautumiskartta)
- Yhteinen ymmärrys tiivistyy valmisteilla olevaan koulutus- ja työperäisen maahanmuuton tiekarttaan (Talent Boost)

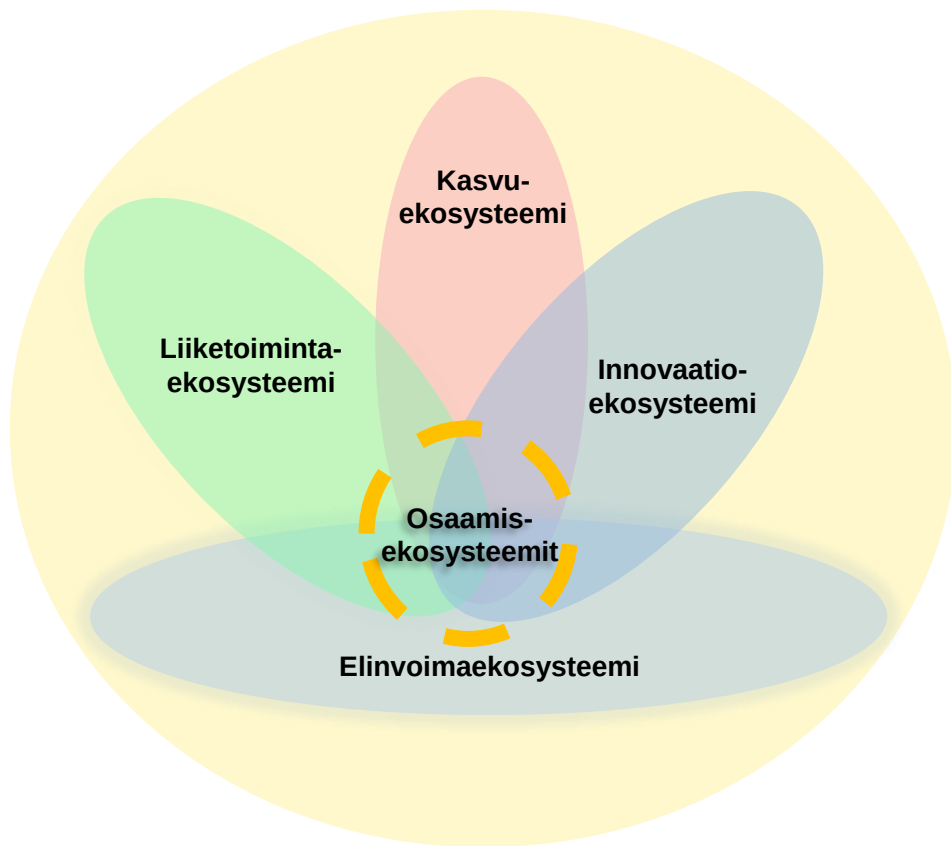
**Millä
osaajilla?**
(Suunnitteilla)

Alueelliset osaamiskosysteemit: osaaminen ja alueellinen elinvoima

- Edelläkävijyys
- Kokonaisvaltaisuus

→ Tavoitteena kaikkien toimijoiden hyöty = win-win-win –tilanne.

→ Miten tätä osaamiskosysteemin yhteiskehittämistä voi vauhdittaa?

Vaikutus

1

**Verkosto-
yhteistyön
vauhdittaminen**

2

**Vaikuttavuuden
varmistaminen**

3

**Toimijoiden
muutoskyvyk-
kyys kehittyä**

Kiitos ja keskustelu jatkuu...

**FB: Osaamisen aika –
elinikäisestä oppimisesta
kilpailukykyä ja hyvinvointia**

#osaamisen aika

LISÄTIETOJA

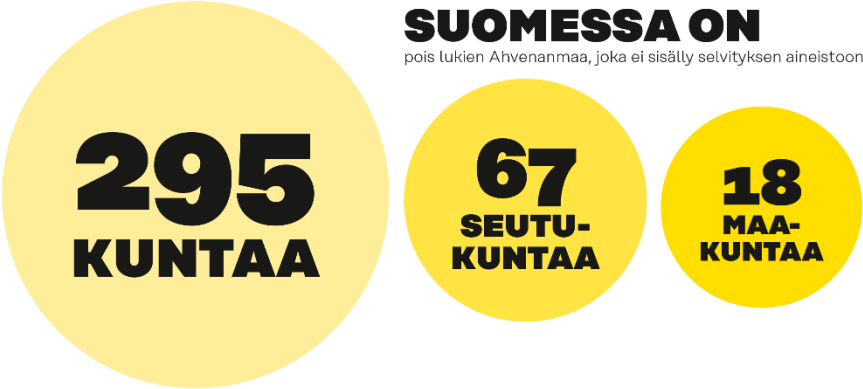
Mille väestölle? -selvitys

Ikäryhmäkohtaiset ja alueelliset väestöennusteet
sekä uusien opiskelijoiden määrien ennuste
kaikilla koulutusasteilla Suomessa 2018–2040

Mille väestölle? -selvityksen ja sen taustaraportin perustiedot

- Ennakoida uusien opiskelijoiden määriä kaikilla **koulutusasteilla** 2018-2040:
 - perusopetuksessa **kunnittain** vuoteen 2030 saakka
 - toisen asteen koulutuksessa **seuduittain** vuoteen 2040 saakka
 - korkea-asteen koulutuksessa **maakunnittain** vuoteen 2040 saakka

**295
KUNTAA**

SUOMESSA ON

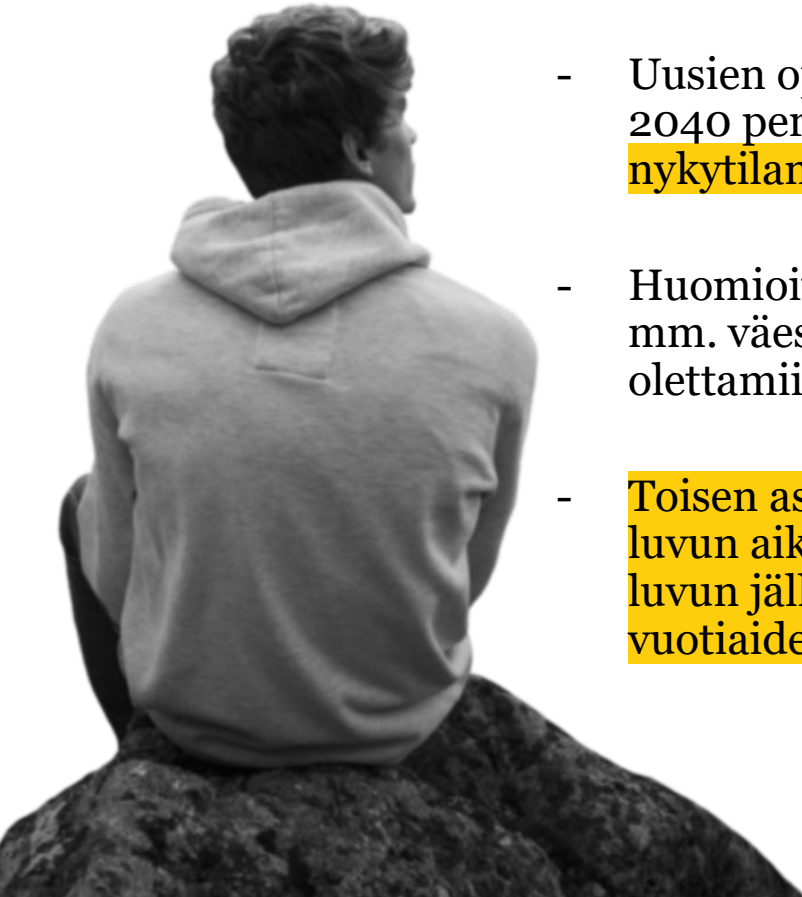
pois lukien Ahvenanmaa, joka ei sisälly selvityksen aineistoon

**67
SEUTU-
KUNTAA**

**18
MAA-
KUNTAA**

Selvityksen aineisto ja oletukset

- Uusien opiskelijoiden määrän ennakkointi vuosille 2018–2040 perustui täysin väestötieteellisiin tekijöihin ja nykytilan jatkumiseen
- Huomioitava yleisesti epävarmuustekijät, jotka liittyvät mm. väestöennusteen ja koulutuksen ennakkoinnin oletuksiin
- Toisen asteen koulutustarpeen väheneminen 2030-luvun aikana perustuu alhaiseen syntyvyyteen 2010-luvun jälkipuoliskolla. Etenkin nuorten 15-24-vuotiaiden määrä ja osuus supistuu.

2010-luvun alue- ja väestönkehityksen suurimmat muutokset

Kaupungistumis- ja keskittymiskehitys

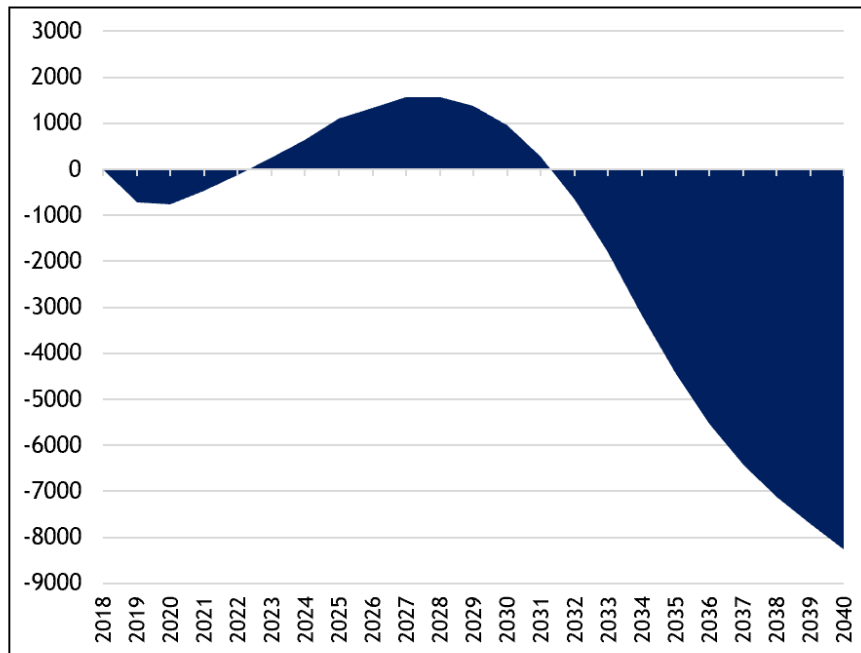
Alueellinen eriytyminen ja erilaistuminen

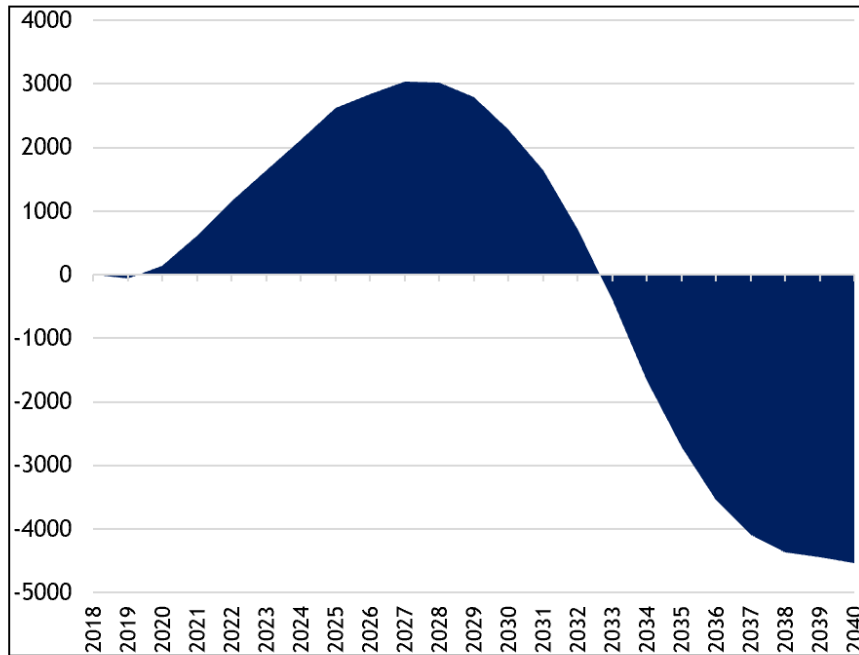
Väestö- ja ikärakenteen demografinen muutospaine

Uusien opiskelijoiden määrällinen muutos ammatillisessa perustutkinnossa ja lukiokoulutuksessa vuosina 2018-2040 verrattuna vuosien 2015-2018 tasoon **koko maassa**

Ammatillisen perustutkinnon aloittavat vuosina 2018-2040 (ka. 75 925 vuosina 2015-2018)

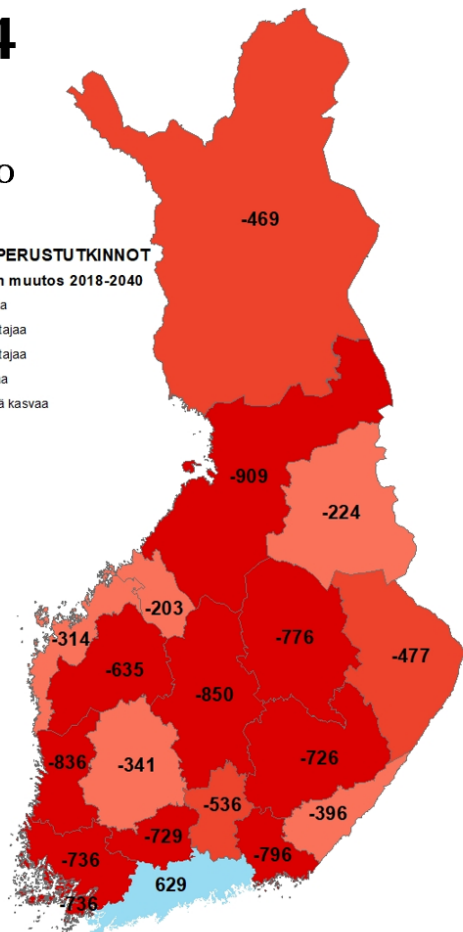
Lukiokoulutuksen aloittavat vuosina 2018-2040 (ka. 35 174 vuosina 2015-2018)

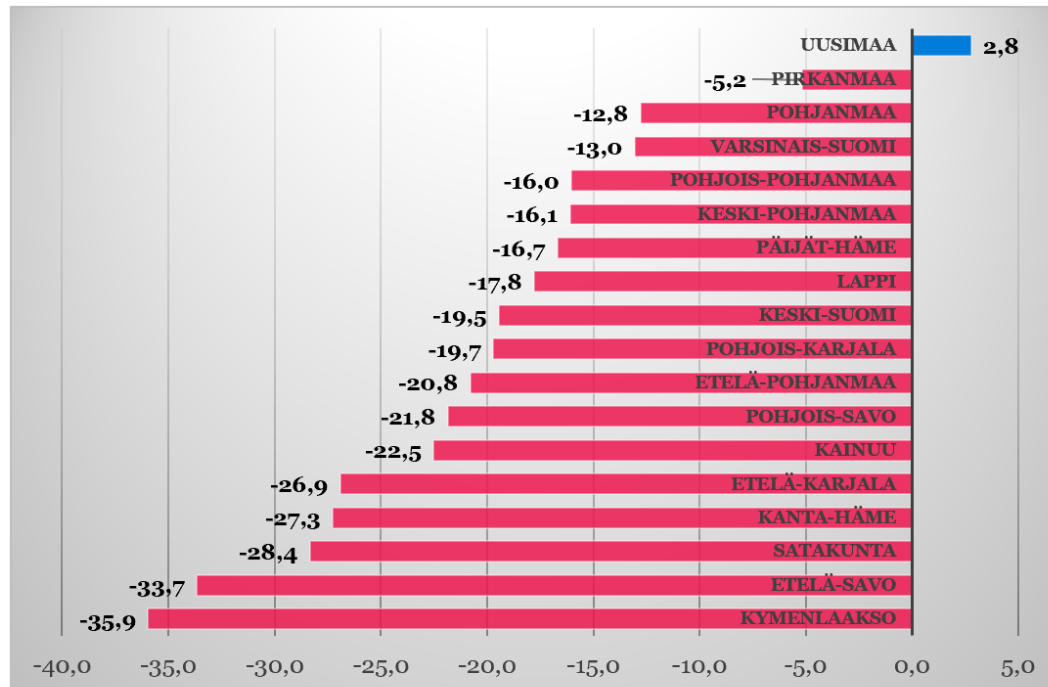
-9 324
aloittavaa
vuosina
2018-2040

AMMATILLISET PERUSTUTKINNOT

Aloittavien määrän muutos 2018-2040

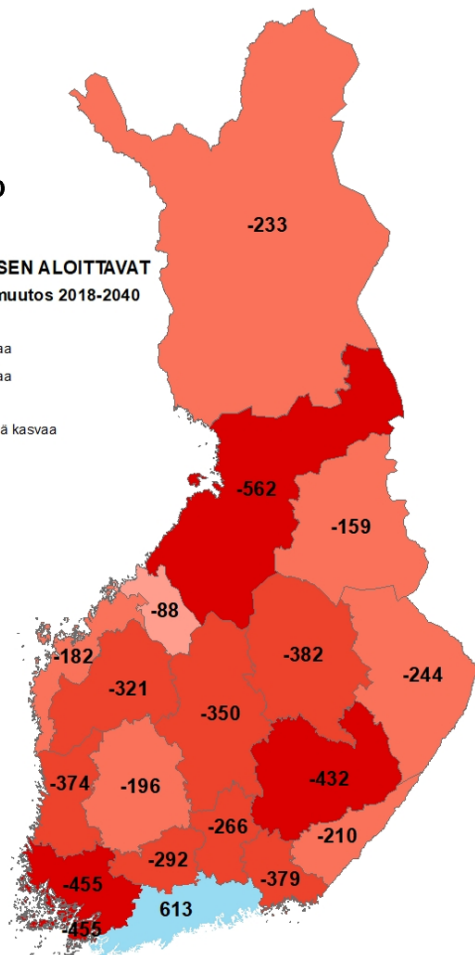
Ammatillisen perustutkinnon aloittavien määrä maakunnittain 2018-2040

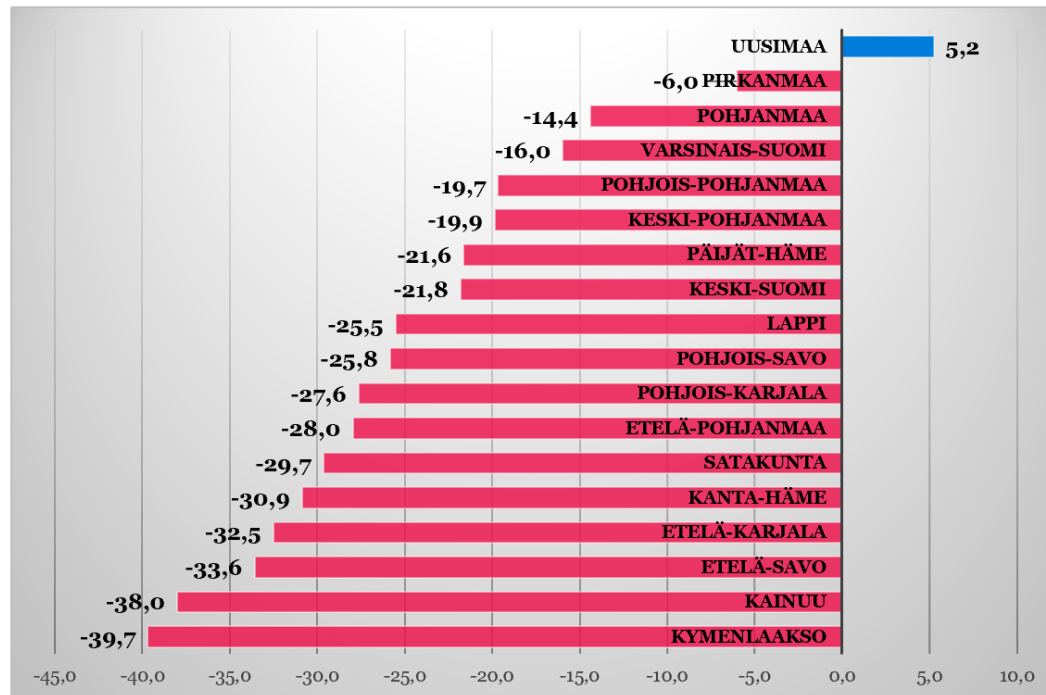
Ammatillisen perustutkinnon aloittavien suhteellinen muutos
(%) maakunnittain vuosina 2019-2030

-4 512
aloittavaa
vuosina
2018-2040

LUKIOKOULUTUKSEN ALOITTAVAT
Aloittavien määrän muutos 2018-2040

Lukiokoulutuksen aloittavien määrä maakunnittain 2018-2040

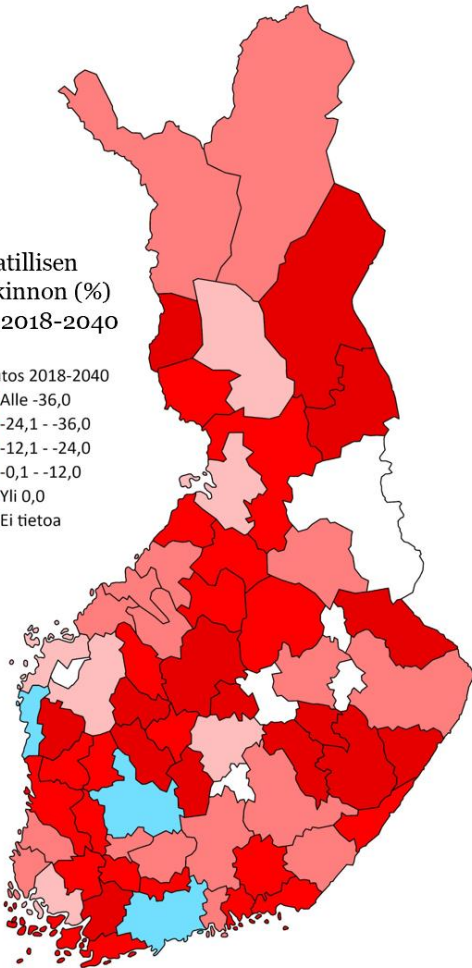

Lukiokoulutuksen aloittavien suhteellinen muutos (%)
maakunnittain vuosina 2019-2030

Toisen asteen aloittavien määrä **seuduittain** vuosina 2018-2040

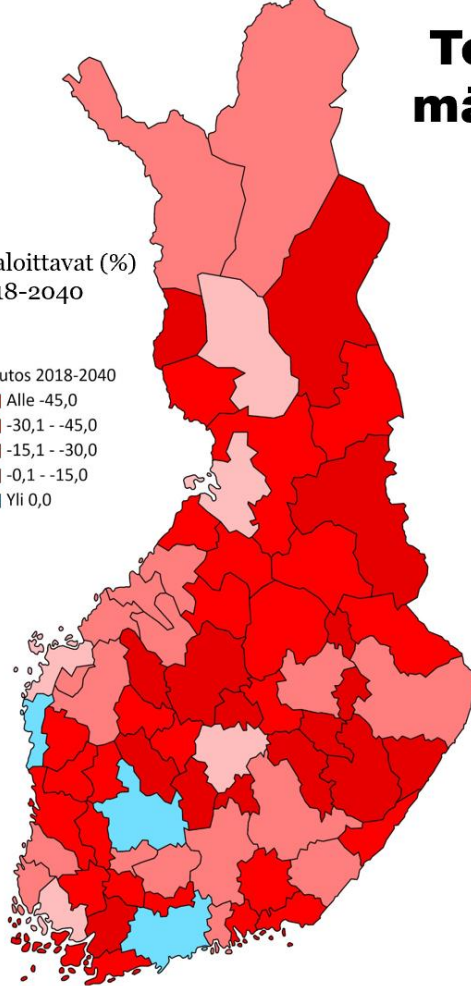
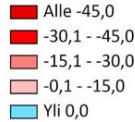
Ammatillisen perustutkinnon (%) aloittavat 2018-2040

Muutos 2018-2040

Lukion aloittavat (%) 2018-2040

Muutos 2018-2040

Ammatillisen perustutkinnon aloittavien määrä alenee noin 9300 henkilöllä koko maassa vuoteen 2040 mennessä. Alueelliset erot ovat suuret. Aloittaneiden määrä kasvaa tai säilyy ennallaan lähinnä vain suurimmilla kaupunkiseuduilla

Lukion aloittavien määrä alenee noin 4 500 henkilöllä 2040 mennessä. Tarve vähenee erityisesti 2030-luvulla. Aloittaneiden määrä alenee tasaisesti koko maassa lukuun ottamatta suurimpia kaupunkiseutuja, erityisesti Helsingin ja Tampereen seutuja

Muutoshaasteita on syytä syventää eri näkökulmista

1 Kenen vastuulla on huolehtia siitä, että osaaminen ei vanhene työuran aikana?

2 Pitääkö kaikilla olla mahdollisuus ja velvollisuus kehittää osaamistaan etuisuuden lajista riippumatta?

3 Onko yhteinen raha kohdennettu oikein aikuisten osaamisen kehittämisessä?

4 Onko meillä varaa jättää osa ihmisistä ulos yhteiskunnan osallisuudesta, osaamisen kehittämisestä tai työelämästä?

5 Jos elinikäiseen oppimiseen tarvitaan lisää rahaa, mistä se otetaan?

6 Kuinka paljon julkista työikäisten osaamisen kehittämiseen suunnattua rahaa kannattaa kiinnittää yksilöön?

7 Pitääkö koulutuksen maksullisuudesta keskustella?

8 Miten elinikäistä oppimisen ilmiötä johdetaan läpileikkaavana kokonaisuutena?

Miten elinikäisen oppimisen johtamista tulisi kehittää pitkäjänteiseksi ja läpileikkaavaksi kokonaisuudeksi?

Investoinnit elinikäiseen oppimiseen kanavoituvat pääsääntöisesti neljän ministeriön kautta. Panostuksia täytyisi voida arvioida kokonaisuutena.

Lainsäädäntö ei tunnista elinikäistä oppimista ilmiönä, se on tyypillisesti alisteinen muille lainsäädännössä määritellyille tavoitteille.

Ilmiöpohjaiseen hallintoon siirtyminen edellyttäisi perustuslain muuttamista.

Elinikäinen oppiminen vaikuttavana investointina

Hallinnonalat

Osaamisen kehitys,
koulutus (OKM +)

Työ ja toimeentulo
(TEM)

Sosiaalinen oikeuden-
mukaisuus ja
Hyvinvointi (STM)

Sisäinen turvallisuus,
oikeusturva ja
kansalaisyhteiskunta
(SM, OM)

Elinikäinen oppiminen on vaikuttava **ennakoiva investointi**, joka onnistuessaan vähentää kalliiden **korjaavien** toimenpiteiden tarvetta.

SITRA fasilitoivana sillanrakentajana, areenan tarjoajana sekä kokonaiskuvan katsojana, erityisesti rahoituksen osalta.

Muutosnäkymät

Muutosnopeus
haastaa
nykyjärjestelmät

Osaamisen merkitys
kestävän
talouskasvun ja
hyvinvoinnin
perustana korostuu

Yhteiskunnan
monimuotoisuus
lisääntyy